

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 września 2015 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. w upadłości likwidacyjnej przeciwko (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowo – akcyjnej z siedzibą w Ł. oraz J. G. i P. R. o zapłatę kwoty 51.925,19 złotych, zasądził solidarnie od pozwanej spółki, J. G. i P. R. na rzecz powoda kwotę 51.925,19 złotych z ustawowymi odsetkami od kwot: 0,40 złotych od dnia 25 października 2011 roku do dnia zapłaty, 69,87 złotych od dnia 15 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty, 19.488,37 złotych od dnia 15 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty, 32.366,55 złotych od dnia 29 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 6.217,00 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (wyrok wraz z uzasadnieniem - k. 92 – 94 odw.).

Apelację od powyższego wyroku złożyła pozwana - (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo – akcyjna z siedzibą w Ł., zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

1. naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, a to:

a) naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez:

- zaniechanie obowiązku wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.), które wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, przejawiające się w przyjęciu, że powództwo jest uzasadnione w całości, w sytuacji gdy roszczenie powoda wygasło na skutek potrącenia, przy jednoczesnym pominięciu, że wzajemne stosunki zobowiązaniowe były utrwalone w formie pisemnej przez świadomie działających przedsiębiorców, a powód nie wykazał, aby zawarte umowy były nieważne;

- dokonanie ustaleń prawnych i faktycznych sprzecznych z zebranych w sprawie materiałem dowodowym, ogólnikowe wskazanie podstaw odmowy wiary świadkowi A. C. (1) i zupełne pominięcie treści zawartych umów i porozumień poza lakonicznym stwierdzeniem, że zostały dokonane/zawarte, w sytuacji gdy powód poza głośnymi twierdzeniami nie przedstawił żadnych dowodów podważających treść, cel lub zasadność zawartych umów i porozumień z jednoczesnym wyolbrzymieniem znaczenia zeznań świadka J. S. (1) (którego zeznania nie były kategoryczne) i uznanie, że świadek S. miał wiedzę o relacjach C. z kontrahentami n. skoro był jedynie pracownikiem (...) i pominięcie w tym zakresie tej części jego zeznań, w których stwierdza, że „Firma n. raczej nie wystawiała żadnych faktur obciążających, ja przynajmniej o tym nie wiem”- k. 81 odwrót,

b) art. 232 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c. wobec przerzucenia wynikającego z art. 6 k.p.c., a skonkretyzowanego w art. 232 ciężaru dowodu i uznania, że pozwana nie udowodniła istnienia roszczenia, w sytuacji gdy pozwana przedstawiła obiektywne i bezwzględne dowody w postaci dokumentów: umowę z dnia 24 lutego 2011 roku, notę obciążeniową z dnia 6 marca 2011 roku, porozumienie kompensacyjne z dnia 7 marca 2011 roku, wykaz faktur obrazujących obrót ponad 2,3 milionów złotych (celem uzasadnienia wysokości kary umownej w kontekście niewygórowanej jej wysokości), a powód jedynie głośne twierdzenia.

c) art. 233 k.p.c. wobec pominięcia załączonych do sprzeciwu i przetłumaczonych faktur jakoby wystawionych przez inny podmiot niż (...), w sytuacji gdy faktury te dotyczyły towarów wyprodukowanych przez D. i niedostarczonych wg umowy z dnia 24 lutego 2011 roku do kontrahenta C. oraz pominięcie niekwestionowanego zestawienia faktur, sporządzonego przez pozwanego.

2. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię, a to:

a) art. 484 k.c. (powiązanego z § 6 umowy z dnia 24 lutego 2011 roku) poprzez powiązanie zastrzeżenia kary umownej ze szkodą, a nie z faktem niewykonania zobowiązania i pominięcie w tym zakresie, że osoba najlepiej zorientowana w sytuacji faktycznej pozwanej tj. Prezes Zarządu (...) (p. D. S.) osobiście podpisał porozumienie kompensacyjne uznając za zasadne obciążenie karami umownymi, w sytuacji gdy udowodniona obrotami zastrzeżona kara umowna nie była wygórowana i była w pełni zasadna wobec nagminnych naruszeń umowy, bez względu na poniesioną szkodę,

b) błędną wykładnię art. 127 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego przez uznanie, że potrącenie nie mogło wywołać skutków prawnych, w sytuacji gdy potrącenie jest czynnością prawną odpłatną do której zastosowanie ma art. 97 ww. ustawy, z którego treści wprost wynika, że dopuszczalnym jest potrącenie wierzytelności upadłego z wierzytelnością wierzyciela, jeżeli obydwie wierzytelności istniały w dniu ogłoszenia upadłości i to chociażby termin wymagalności jednej z nich jeszcze nie nastąpił.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za postępowanie przed Sądem I i II instancji (apelacja – k. 103 – 111).

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych (odpowiedź na apelację - k. 125 - 127).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Na wstępie wskazać należy, iż w rozpoznawanej sprawie znajdują zastosowanie przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 roku prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku, poz. 233 z późn. zm.) w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 roku, stosownie do art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 roku Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2015 roku, poz. 978).

Apelacja powoda jest zasadna i skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa i zmianę rozstrzygnięcia co do kosztów procesu.

W pierwszej kolejności rozważeniu podlegają zarzuty prawa procesowego, ponieważ ocena zasadności naruszenia prawa materialnego może być dokonana dopiero po stwierdzeniu, że ustalenia stanowiące podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku zostały dokonane zgodnie z przepisami prawa procesowego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2004 roku, sygn. akt II CK 409/03).

Zasadne są zarzuty naruszenia zarówno przepisu art. 233 § 1 k.p.c. jak i art. 232 k.p.c. szczegółowo opisane w petitum apelacji w pkt 1 ppkt a, b i c.

Z niekwestionowanych i niewadliwych ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że w dniu 24 lutego 2011 roku pomiędzy (...) spółką jawną z siedzibą w Ł., a (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. została zawarta umowa współpracy, której przedmiotem była produkcja i dostawa na zlecenie C. uzgodnionego asortymentu produktów (w szczególności mrożonych). W § 6 ust. 1 i 3 umowy strony przewidziały, że w przypadku: niedochowania przez D. norm jakościowych produktów, niezrealizowania zamówienia w ogóle zapłaci C. karę umowną w kwocie 50.000,00 złotych od każdej zakwestionowanej dostawy, ponadto w pkt 2 w przypadku niedostarczenia dostawy w uzgodnionym terminie D. zapłaci pozwanej C. karę umowną w kwocie 1.000,00 złotych za każdy dzień opóźnienia, nie więcej niż 50.000,00 złotych.

Na podstawie zeznań świadków: J. S. i A. C. Sąd Rejonowy ustalił, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością wielokrotnie nie wywiązywała się z zawartej umowy tj. nie realizowała zamówień w uzgodnionym terminie, a finalnie wręcz zaprzestała dostaw co doprowadziło do zerwania dalszej współpracy z D. przez n. partnera. W dniu 6 marca 2012 roku (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo – akcyjna w Ł., będąca następcą prawnym (...) G., (...) spółki jawnej w Ł., wystawiła notę obciążeniową numer (...), zobowiązującą

przedsiębiorstwo (...) do zapłaty w terminie 7 dniowym kwoty 52.000,00 złotych tytułem opóźnień w realizacji zamówień do zagranicznych kontrahentów firmy (...) oraz zaprzestania dostaw towarów. Uwzględniając powyższe zobowiązanie, w dniu następnym doszło do podpisania pomiędzy tymi spółkami porozumienia kompensacyjnego, w myśl którego nastąpiło potrącenie wskazanej wierzytelności z kwotą 51.925,19 złotych przysługującą spółce (...) w stosunku do spółki (...) z tytułu nieuregulowanych należności wynikających z faktur o nr: (...).

Wytaczając powództwo przeciwko (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo – akcyjna w Ł. o zapłatę syndyk masy upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. w upadłości likwidacyjnej wskazał, iż z uwagi na to, że firma powoda w marcu 2012 roku od kilku miesięcy znajdowała się w bardzo złej sytuacji ekonomicznej m.in. wszystkie rachunki bankowe były zajęte przez komorników, zaś w dniu 26 kwietnia 2012 roku złożony został wniosek o ogłoszenie jej upadłości, to nota obciążeniowa i porozumienie zostały sporządzone tylko po to, aby należna zapłata kwoty objętej niniejszym pozwem, której miał dokonać pozwany, nie była zajęta przez komorników prowadzących postępowania egzekucyjne, a tym samym, aby pozwany mógł faktycznie zaoszczędzić kwotę 51.925,19 złotych, której dzięki temu nie musiał uiścić na rachunek powoda.

Zgodnie z art. 83 § 1 zd. pierwsze k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów.

Przepis ten wśród przesłanek tzw. pozorności nie wymienia celu w postaci obejścia prawa, lecz jedynie złożenie oświadczenia woli dla pozorów. Oznacza to, że dla przyjęcia wady oświadczenia woli w postaci pozorności konieczne jest ustalenie, że brak zamiaru wywołania skutków prawnych został przejawiony wobec drugiej strony tej czynności otwarcie tak, że miała ona pełną świadomość co do pozorności złożonego wobec niej oświadczenia woli i co do rzeczywistej woli jej kontrahenta i w pełni się z tym zgadza (vide teza z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z 25 lutego 1998 roku wydanego w sprawie o sygn. II CKN 816/97, opubl.: Lex numer 56813).

Jednakże twierdzenie to pozostaje gołosłowne, bowiem powód, chcąc wykazać zasadność swojego roszczenia, powinien udowodnić, że porozumienie kompensacyjne z dnia 7 marca 2012 roku (k. 23) zostało zawarte dla pozorów i nie wywołało w związku z tym skutków prawnych. Z całą mocą należy zaznaczyć, że ciężar dowodu tej okoliczności spoczywał - zgodnie z ogólnymi zasadami rozkładu ciężaru dowodu (por. art. 232 zd. pierwsze k.p.c. i art. 6 k.c.) – na powodzie, bowiem to on z faktu rzekomego zawarcia owego porozumienia, wywodził skutek prawny w postaci kompensaty. Wskazać należy, iż żaden dowód na wskazaną okoliczność nie został przeprowadzony, w szczególności nie zostały przesłuchane osoby, które zawarły porozumienie, a więc prezes zarządu (...) D. S. i prezes zarządu pozwanej spółki – (...). Wprawdzie wniosek o przesłuchanie świadka D. S. został złożony w pozwie, jednakże na rozprawie w dniu 8 lipca 2015 roku pełnomocnik strony powodowej cofnął wniosek w przedmiocie dopuszczenia dowodu z zeznań świadka D. S. (protokół rozprawy - k. 80) Natomiast wezwany na termin rozprawy w dniu 9 września 2015 roku świadek J. G., prawidłowo powiadomiony o terminie nie stawił się i nie usprawiedliwił swojej nieobecności (protokół rozprawy – k. 90). Postanowieniem z dnia 9 września 2015 roku Sąd Rejonowy prawidłowo pominął na podstawie art. 302 § 1 k.p.c. dowód z przesłuchania stron.

Jednakże w ocenie Sądu Okręgowego przesłuchanie tych osób było konieczne dla stwierdzenia, czy porozumienie kompensacyjne z dnia 7 marca 2012 roku (k. 23) zostało zawarte dla pozorów.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2013 roku w sprawie sygn. akt II PK 299/12 opubl. LEX Nr 1483324 wskazuje się, że oświadczenie woli jest złożone dla pozorów, jeżeli jest symulowane. Symulacja ta musi się składać z dwóch elementów. Po pierwsze, strony, które dokonują symulowanej czynności prawnej, próbują wywołać wobec osób trzecich przeświadczenie (niezgodne z rzeczywistością), że ich zamiarem jest wywołanie skutków prawnych, objętych treścią ich oświadczeń woli. Po drugie, musi między stronami istnieć tajne, niedostępne osobom trzecim porozumienie, że te oświadczenia woli nie mają wywołać zwykłych skutków prawnych (akt konfidencji); jest to porozumienie co do tego, że zamiar wyrażony w treści symulowanych oświadczeń woli nie istnieje lub że zamiar ten jest inny niż ujawniony w symulowanych oświadczeniach. Niezgodność rzeczywistego zamiaru stron z treścią czynności prawnej musi odnosić się do jej skuteczności prawnej, woli powołania do życia określonego stosunku prawnego. Nie powoduje pozorności wskazanie przez strony fałszywych pobudek, daty lub miejsca zawarcia umowy, powołanie się na

nieprawdziwe fakty, wadliwe nazwanie umowy lub poszczególnych praw i obowiązków. Przepis art. 83 § 1 k.c. opisuje przy tym dwie różne postaci pozorności. Pierwsza z nich (zdanie pierwsze) dotyczy sytuacji, gdy strony dokonują czynności prawnej dla pozoru i jej dokonanie nie służy ukryciu innej czynności prawnej. Można tu mówić o pozorności zwykłej, bezwzględnej lub o symulacji absolutnej, bezwzględnej. Druga (zdanie drugie) dotyczy sytuacji, gdy strony dokonują czynności prawnej pozornej w celu ukrycia innej czynności prawnej (dysymulowanej), której skutki prawne rzeczywiście chcą wywołać.

Zatem na pozwanym nie spoczywał obowiązek wykazania, że istniały podstawy do obciążenia powoda karą umowną zgodnie z notą obciążeniową wystawioną w dniu 6 marca 2012 roku (k. 29). Powyższa nota została bowiem wystawiona na podstawie postanowień zawartych w § 6 umowy współpracy łączącej strony sporu z dnia 24 lutego 2011 roku. Świadkowie J. S. (1) i A. C. (1) zostali przesłuchani nie na okoliczności związane z wykazaniem pozorności porozumienia kompensacyjnego, a na okoliczność nieprawidłowego wykonywania przez spółkę (...) umów zawartych ze stroną pozwaną oraz przyczyn obciążenia strony powodowej przez zamawiającego notą obciążeniową opisaną w uzasadnieniu pozwu (k. 80 odwrot). Należy przy tym zwrócić uwagę, że świadek J. S. (1) zeznał, że „Zdarzało się, że nasza firma opóźniała się w dostawie wyrobów do kontrahenta n., ale nie miało to wpływu na kwestie funkcjonowania C., był to kwestia relacji między nami, a odbiorcą n.. Zdarzały się nawet takie sytuacje, że (...) w ogóle nie zrealizowało zamówienia, ale nie powodowało to żadnych strat finansowych po stronie C.” (k. 81 odwrot). Również świadek A. C. (1) zeznał, że „nie słyszałem aby zdarzyło się by D. w ogóle nie zrealizowało zamówienia z N., natomiast słyszałem, że nie zrealizowało częściowo jakiegoś zamówienia” (k. 82). Wobec niewykazania przez powoda, że porozumienie kompensacyjne z dnia 7 marca 2012 roku zostało zawarte dla pozoru należy stwierdzić, że na skutek zawarcia tegoż porozumienia roszczenie powoda wygasło.

Sąd Okręgowy w pełni podziela stanowisko zawarte w wyroku Sądu Najwyższego, że pozorność jest okolicznością faktyczną, podlegającą udowodnieniu, według ogólnych reguł dowodzenia i ciężaru dowodu w procesie cywilnym. Stosowanie przez sąd prawa materialnego odnosi się tylko do stanu faktycznego przedstawionego przez strony i ustalonego zgodnie z regułami prawa procesowego, przede wszystkim w drodze udowodnienia. Sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę nieważność czynności prawnej, jednak tylko na podstawie materiału zebranego zgodnie z regułami obowiązującymi w prawie procesowym (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2010 roku, sygn. akt V CSK 142/10, LEX nr 737290).

W rozpoznawanej sprawie pozorność porozumienia zawartego pomiędzy (...), a pozwaną spółką nie została udowodniona. Na tę okoliczność nie został przeprowadzony żaden dowód.

Twierdzenia Sądu meriti w tym przedmiocie są dowolne. Brak jakichkolwiek ustaleń faktycznych odnośnie pozorności porozumienia z dnia 7 marca 2012 roku wyklucza również możliwość skorzystania z domniemań faktycznych (art. 231 k.p.c.).

Załączone do akt dokumenty: umowa współpracy z dnia 24 lutego 2011 roku, porozumienie kompensacyjne z dnia 7 marca 2012 roku, zestawienie faktur VAT Nr (...) oraz lista płatności rozliczonych wskazują w sposób jednoznaczny, że pomiędzy oświadczeniami woli stron porozumienia, a czynnościami faktycznymi podjętymi w jej wykonaniu, nie zachodzi żaden dysonans, który mógłby wytwarzać stan niezgodności pomiędzy czynnością prawną, a jej odzwierciedleniem w rzeczywistości. W stanie faktycznym sprawy brak jest podstaw do twierdzenia, że rzeczywistym zamiarem stron miało być wywołanie innych skutków prawnych niż wynikałoby to z treści ujawnionych oświadczeń.

Zasadne są także zarzuty naruszenia prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 127 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego przez uznanie, że potrącenie nie mogło wywołać skutków prawnych, w sytuacji gdy potrącenie jest czynnością prawną odpłatną do której zastosowanie ma art. 97 ww. ustawy, z którego treści wprost wynika, że dopuszczalnym jest potrącenie wierzytelności upadłego z wierzytelnością wierzyciela, jeżeli obydwie wierzytelności istniały w dniu ogłoszenia upadłości i to chociażby termin wymagalności jednej z nich jeszcze nie nastąpił.

Art.127 ustę 1 prawa upadłościowego i naprawczego stanowi, że bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażąco stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej.

W orzeczeniu z dnia 16 lutego 1998 r., II CKN 599/97 opubl. Legalis Sąd Najwyższy uznał, iż czynnością prawną pod tytułem darmym jest czynność, na skutek której upadły dokonał na rzecz drugiej strony przysporzenia, nie otrzymując w zamian korzyści majątkowej, stanowiącej ekwiwalent tego przysporzenia.

Skoro powód nie wykazał, że porozumienie kompensacyjne jest obarczone wadą oświadczenia woli w postaci pozorności, tym samym czynność powoda nie była czynnością nieodpłatną, ponieważ w zamian za zrzeczenie się roszczenia o zapłatę kwoty dochodzonej w niniejszej sprawie powód uzyskał zwolnienie od obowiązku zapłaty na rzecz pozwanego kary umownej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo w całości.

Na podstawie art.378 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy rozpoznał sprawę z urzędu także na rzecz współuczestników – pozwanych J. G. i P. R., którzy wyroku nie zaskarżyli, ponieważ będące przedmiotem zaskarżenia prawa i obowiązki są dla nich wspólne.

Na skutek zmiany rozstrzygnięcia odnośnie należności głównej, zmianie podlegało rozstrzygnięcie w zakresie kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, którymi to kosztami na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. należało obciążyć powoda jako stronę przegrywającą proces w całości. Sąd Okręgowy zasądził zatem od powoda na rzecz pozwanych kwotę 3.617,00 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu. Na zasądzoną kwotę składają się: 17,00 zł – opłata skarbową od pełnomocnictwa i 3.600,00 zł – koszty zastępstwa procesowego. Wynagrodzenie pełnomocnika powódki będącego adwokatem Sąd określił zgodnie z § 2 ust. 1 i 2, § 6 punkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2013 roku, poz. 461).

Sąd Odwoławczy o kosztach postępowania apelacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., zasądzając od powoda jako przegrywającego w drugiej instancji, na rzecz i na żądanie pozwanej kwotę 4.397,00 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kwotę 2.597,00 złotych z tytułu opłaty sądowej od apelacji i kwotę 1.800,00 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym, zgodnie z § 6 punkt 6 w związku z § 13 ust. 1 punkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2013 roku, poz. 461).